

УДК 37.01:378

Дуальна освіта студентів інженерних спеціальностей вищої школи, розвиток співпраці підприємств і вищих навчальних закладів

Лабуткіна Т.В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпро, Україна

***Анотація:** Розглянутий аспект співпраці вищих навчальних закладів з підприємствами при реалізації дуальної освіти. Проаналізовані здобутки співпраці вищих навчальних закладів і підприємств щодо підготовки інженерних кадрів, вже опрацьовані види взаємодії і шляхи їх розвитку у рамках дуальної освіти (у тому числі із застосуванням системи філіалів кафедр на підприємстві). Запропонований комплекс сумісних дій вищих навчальних закладів і підприємств щодо впровадження і подальшого вдосконалення дуальної освіти. Розглядаються варіанти співпраці вищих навчальних закладів та підприємств при різних концептуальних рішеннях щодо організації дуальної освіти.*

***Ключові слова:** дуальна освіта, інженерні спеціальності вищої школи, співпраця підприємств і вищих навчальних закладів*

Дуальна освіта передбачає працю студентів на підприємстві під час навчання у вищому навчальному закладі, синергетику навчання та набуття практичного досвіду. Застосування дуальної освіти спрямоване на комплексне вирішення низки задач: 1) забезпечити студентам набуття практичного досвіду та компетенцій, засвоєння знань тісно пов'язаних з практикою при вирішенні реальних задач в умовах діяльності підприємства; 2) забезпечити потребу студентів у працевлаштуванні під час навчання та змогу вирішити проблему розвитку кар'єри після закінчення вищого навчального закладу; 3) вирішити комплекс проблем роботодавців щодо забезпечення кадрами. Для України розвиток дуальної освіти є актуальним, і діяльністю у цьому напрямку стає все більш активною. Дії щодо розвитку дуальної освіти скеровують на державному рівні (серед низки документів можна відзначити документи [1-3]). Педагоги вищої школи нашої країни аналізують проблеми розвитку дуальної освіти і передовий закордонний досвід, визначають перспективні напрямки та особливості її впровадження (наприклад, питанням дуальної освіти присвячені роботи [4-6]). Ця робота стосується аспекту співпраці вищих навчальних закладів з підприємствами при реалізації навчання за дуальною освітою.

Співпраця вищих навчальних закладів, які готують фахівців технічних спеціальностей, та великих технічних підприємств відповідних галузей (наприклад, підприємств космічної або авіаційної галузі) до недавнього часу в країні не мала прямого відношення до дуальної освіти у сучасному його трактуванні, але створила глибоку основу поєднання у навчальному процесі надання теоретичних знань і практичного досвіду. Коло перспективних видів співпраці вищого навчального закладу і профільного підприємства достатньо широко ([7]). Ці види були дуже добре відпрацьовані з великими підприємствами державної форми власності і можуть бути розвинути для випадків підприємств з різноманітними формами власності. Виділимо з цих видів низку тих, які стосуються навчального процесу. При цьому зазначимо, що корисним напрацюванням, від якого не можна відмовлятися, була система філіалів профільних кафедр на підприємстві. Філіали кафедр дозволяли ефективно вирішувати низку задач навчання студентів, поєднуючи зусилля викладачів кафедри і фахівців відділів відповідних профілів. Зокрема, працівники підприємств у рамках філіалів кафедр викладали лекції з профільних дисциплін, брали участь у спільній розробці навчальних планів і програм, навчальних та методичних посібників, багато дипломних робіт готувалося як реальні проектні розробки під керівництвом фахівця підприємства і наглядом фахівця кафедри, захищалися на підприємстві. Також студенти проходили на підприємствах практику, яка при дуальній освіті втрачає сенс. Безумовно, багато видів співпраці кафедри з підприємством при дуальній освіті будуть змінюватися, але систему філіалів при реалізації

дуального навчання за умови розвитку видів її діяльності має сенс зберегти. До функцій філіалів кафедри може відійти розробка програм поступового введення студентів до виробничої діяльності, які передбачають поетапний підхід до виробничих задач, що надаються студенту для вирішення, враховують комплекс набутих знань, дозволяють комбінувати підходи «опорних знань» і «передуючої практичної інформації». Слід підкреслити, що програма оволодіння знаннями та досвідом на підприємстві може передбачати індивідуальну роботу зі студентом (наприклад на основі надання супервізорів від виробництва [5]) та викладання спеціальних знань фахівцями підприємства групам студентів, але у будь-якому разі фахівці вищого навчального закладу мають здійснювати методичне супроводження. Перехід до дуальної освіти має відбуватися без втрати глибини знань, широти спектру задач, до вирішення яких готовий фахівець. Освіта студента не має бути «налаштована» на вузьке коло задач. Вища інженерна освіта в Україні має зберегти відданість одній з головних цілей підготовки фахівця: навчити легко і швидко опанувати новий різноплановий матеріал у рамках спеціальності, мати широкий світогляд, бути готовому до вирішення новітніх задач.

Необхідно відзначити, що вищі навчальні заклади завжди активно співпрацювали з підприємствами у напрямку впливу на вибір студентів щодо вибору подальшого місця роботи (представники підприємства за сприяння вищих навчальних закладів завжди вели активну агітаційну роботу, знайомили студентів із задачами галузі і підприємства, умовами роботи, пропонували розпочинати роботу вже під час навчання у вільний час). Дуальна освіта ще тільки розпочинає впроваджуватися, але за фактом значний процент студентів вже самостійно влаштується і розпочинає працювати у вільний від навчання час на підприємствах за профілем обраної спеціальності. Відсоток студентів, які зайняті будь-якою трудовою діяльністю у вільний від навчання час ще більший, але слід відзначити позитивну тенденцію збільшення відсотку студентів, які обирають працю у рамках спеціальності, яку вони опановують у вищому навчальному закладі. Тобто можна говорити, що практичні передумови розвитку дуальної освіти вже закладаються.

Концептуальні, правові та методичні розробки щодо впровадження дуальної освіти передбачають активну сумісну діяльність вищих навчальних закладів і підприємств на етапах розробки засад її створення і подальшого розвитку в Україні. У доповіді пропонується комплекс сумісних дій вищих навчальних закладів і підприємств щодо впровадження і подальшого вдосконалення дуальної освіти. У тому числі передбачається: 1) вплив підприємства на початкові етапи навчання; 2) спільні дії підприємства і навчального закладу на старших курсах. Розглядаються варіанти співпраці вищих навчальних закладів та підприємств при різних концептуальних рішеннях щодо організації дуальної освіти. Розглядається можливість співпраці як з одним так і з декількома підприємствами. При цьому враховується, що отримання дуальної освіти має передбачати у документі про освіту назву підприємства, де студент отримував практичний досвід. Тому рівень підприємства (з точки зору складності задач, масштабності розробок, фінансового стану, відомості у світі та іншого) буде обиратися студентом як і рівень вишу, який визначається за комплексом показників.

У підсумку слід зазначити, що, на самперед, дуальна освіта – інструмент для надання практичного досвіду при збереженні кращих традицій вищої школи, яка забезпечує глибокі системні знання, вміння їх здобувати, засвоювати і використовувати.

Підготовка матеріалів доповіді здійснювалася із використанням джерела [8].

Дуальное образование студентов инженерных специальностей высшей школы, развитие сотрудничества предприятий и высших учебных заведений

Лабуткина Т.В.

Аннотация: Рассмотрен аспект сотрудничества высших учебных заведений с предприятиями при реализации дуального обучения. Проанализированы прежние достижения в сотрудничестве высших учебных заведений и предприятий в области подготовки инженерных кадров, уже отработанные формы взаимодействия и пути их развития в рамках дуального образования (в том числе с использованием системы филиалов кафедр на предприятиях). Предлагается комплекс совместных действий высших учебных заведений и предприятий по внедрению и дальнейшему совершенствованию дуального образования. Рассматриваются варианты сотрудничества высших учебных заведений и предприятий при различных концептуальных решениях по организации дуального образования.

Ключевые слова: дуальное образование, инженерные специальности высшей школы, сотрудничество предприятий и высших учебных заведений.

The dual education of students of engineering specialties of higher education, the development of cooperation between enterprises and higher educational institutions

Labutkina T.V.

Annotation: The aspect of cooperation of higher education institutions with enterprises in the implementation of dual learning is considered. The previous achievements in the cooperation of higher educational institutions and enterprises in the field of training engineering personnel, the already worked out forms of interaction and the ways of their development in the framework of dual education (including using the branch system of departments at enterprises) are analyzed. A set of joint actions of higher education institutions and enterprises on the introduction and further improvement of dual education is proposed. Variants of cooperation between higher education institutions and enterprises are considered with various conceptual solutions for the organization of dual education.

Key words: dual education, engineering specialties of higher education, cooperation between enterprises and higher educational institutions.

Список литературы

1. Про освіту [Електронний ресурс] : Закон України від 5 верес. 2017 р. № № 2145-VIII // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2017. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page> (дата звернення: 02.02.2018).
2. Про затвердження середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року [Електронний ресурс] : розпорядж. Кабінету Міністрів України від 3 квіт. 2017 р. № 275-р // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2017. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/275-2017-%D1%80> (дата звернення: 02.02.2018).
3. Про впровадження елементів дуальної форми навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників [Електронний ресурс] : наказ М-ва освіти і науки України від 23.06.2017 р. № 916 // Освіта. ua. – Текст. дані. – Київ, 2017. – Режим доступу: <https://osvita.ua/legislation/proftech/56443/> (дата звернення: 02.02.2018).
4. Дернова М.Г. Дуальна модель вищої професійної освіти дорослих: європейський досвід / М.Г. Дернова // світа дорослих: теорія, досвід, перспективи. Випуск 2 (9), 2014. С. 137-145.
5. Олексін Ю.П. Педагогічна супервізія як елемент індивідуалізації дуального навчання / Ю.П. Олексін, С.С. Якубовська // «Молодий вчений». № 4.1(56.1), 2018. – С. 102-105.
6. Цільник О.Я. Сучасні процеси розвитку дуальної освіти: запорука стабільності кадрового потенціала / О.Я. Цільник // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Випуск 4 (132), 2018. – С. 90-94.
7. Петренко А.Н. Сотрудничество с базовыми предприятиями и организациями – важная составляющая профессиональной подготовки. // Научные чтения «Днепровская орбита – 2008»: Сборник докладов – Днепропетровск: НЦАОМ, 2008. – С. 71- 77.
8. Самчук Л. І. Дуальна освіта в Україні – інноваційна технологія навчання (рекомендаційний бібліографічний список)./Л.І. Самчук // Аналітичний вісник у сфері науки і освіти. Довідковий бюлетень / Випуск VII , 2018. – С. 2-15.